

JURISPRUDÈNCIA DEL TRIBUNAL SUPREM

Segon semestre de 2021

Agustí Pou Pujolràs*

Eva Pons Parera**

Resum

El text recull el comentari de les resolucions del Tribunal Suprem que afecten els usos i els drets lingüístics i el règim jurídic de la llengua.

Paraules clau: jurisprudència; Tribunal Suprem; dret lingüístic; llengua oficial; pluralisme lingüístic.

JURISPRUDENCE BY THE SPANISH SUPREME COURT

Second half of 2021

Abstract

This article summarises the main language law-related milestones in the jurisprudence of the Spanish Supreme Court during the second half of 2021.

Keywords: jurisprudence; Spanish Supreme Court; linguistic law; official language; linguistic pluralism.

* Agustí Pou Pujolràs, professor associat de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona. agustipou@ub.edu

** Eva Pons Parera, professora de Dret Constitucional de la Universitat de Barcelona. evapons@ub.edu

Citació recomanada: Pou Pujolràs, Agustí, i Pons Parera, Eva. (2022). Jurisprudència del Tribunal Suprem. Segon semestre de 2021. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, 77, 248-255. <https://doi.org/10.2436/rld.i77.2022.3835>

Sumari

- 1 Garanties lingüístiques en el dret de defensa
- 2 Oficina de Drets Lingüístics del País Valencià
- 3 El desconeixement idiomàtic com a paràmetre en l'enjudiciament
- 4 Nacionalitat
- 5 L'idioma de la documentació en conflictes laborals
- 6 Modificació del cognom inscrit al registre civil

Aquesta crònica inclou les resolucions del Tribunal Suprem (TS) del segon semestre de 2021, amb una majoria de resolucions que incideixen sobre qüestions ja recollides en cròniques anteriors i, en general, amb un contingut lingüístic poc rellevant.

Destaquem especialment la Sentència de 22 de novembre de 2021, que resol el recurs de cassació interposat per la Generalitat Valenciana contra la Sentència del Tribunal Superior de Justícia (TSJ) de la Comunitat Valenciana que anul·lava bona part del Decret valencià 187/2017, de 24 de novembre, del Consell, pel qual es regula el funcionament de l'Oficina de Drets Lingüístics. El Tribunal Suprem avala la sentència d'instància, que va considerar que el mecanisme de gestió de les reclamacions i queixes lingüístiques que s'hi establien constituïen actes administratius amb afectació de drets de la ciutadania, que, tanmateix, segons la norma, no estaven emmarcats en cap procediment ni estaven emparats en la preceptiva reserva de llei. La Sentència ressenyada rebutja les al·legacions de la recurrent, que posaven l'èmfasi en la manca de funció decisòria i sancionadora de l'Oficina, en el seu paper de conciliació i mediació i en l'existència de mecanismes similars en altres àmbits de l'activitat administrativa. El volum i el caràcter essencial dels articles anul·lats deixen l'organisme pràcticament sense viabilitat.

1 Garanties lingüístiques en el dret de defensa

[*Sentència del Tribunal Suprem de 16 de setembre de 2021. Sala Penal. Ponent: Carmen Lamela Díaz. Ref. Cendoj: 28079120012021100701.*](#)

[*Interlocutòria del Tribunal Suprem de 9 de setembre de 2021. Sala Penal. Ponent: Javier Hernández García. Ref. Cendoj: 28079120012021201794.*](#)

[*Interlocutòria del Tribunal Suprem de 6 d'octubre de 2021. Sala Civil. Ponent: José Luis Seoane Spielgelberg. Ref. Cendoj: 28079110012021205758.*](#)

[*Interlocutòria del Tribunal Suprem de 3 de novembre de 2021. Sala Civil. Ponent: Francisco Marín Castán. Ref. Cendoj: 28079110012021206209.*](#)

En aquest àmbit temàtic les resolucions recollides aporten ben poc pel que fa a l'ús de les llengües i els drets lingüístics i processals en l'àmbit judicial. La primera sentència fa referència a la impugnació de la intervenció dels intèrprets en el procediment, que el TS rebutja, com normalment fa, ja que requereix la producció d'una indefensió manifesta. Les tres sentències restants tracten sobre la presència de documents en les actuacions redactats en idiomes no oficials; també rebutja les impugnacions.

En la STS de 16 de setembre alguns dels condemnats en un procediment per tràfic d'éssers humans, prostitució i delictes contra els drets de ciutadans estrangers al·leguen que no s'han escoltat en el judici determinades gravacions d'intervencions telefòniques que constituïen prova i que eren en idioma *broken*, edo i fang. Per contra, aquestes intervencions s'havien traduït i transcrit prèviament en l'àmbit policial i els intèrprets havien ratificat la traducció ja en el procediment judicial. El Tribunal rebutja la pretensió impugnatòria en entendre que els intèrprets i el procediment seguit reunien prou garanties i que, en tot cas, les parts que expressen la queixa en cap moment van indicar que les transcripcions, que estaven a disposició seva, fossin incorrectes.

La resolució de 9 de setembre, de la jurisdicció penal, aborda la impugnació relativa al fet que a l'expedient judicial consten documents en francès que han constituït prova. El Tribunal indica que els qui ho al·leguen són nacionals francesos i ells mateixos han aportat documents en francès sense traduir.

Les dues interlocutòries restants inadmeten sengles recursos de cassació perquè es fonamenten en l'existència de documents aportats al procediment no traduïts a idioma oficial. El Tribunal entén que la base del recurs de cassació només pot ser normes substantives i no de caràcter processal.

En la resolució de 6 d'octubre, interposat recurs de cassació en un judici sobre modificació de mesures en divorci, l'única al·legació era la presència de documentació que no era en llengua oficial, la qual vulnera els articles 231 de la Llei orgànica del poder judicial i el 144 de la Llei d'enjudiciament civil. El TS inadmet el recurs amb la doctrina indicada. En la resolució de 3 de novembre, un dels documents aportats per la contrapart era en alemany i hi aplica la mateixa decisió.

Novament, doncs, el TS requereix que les al·legacions per irregularitats lingüístiques siguin versemblants i tinguin un efecte realment lesiu i no evitable per a qui les al·lega.

2 Oficina de Drets Lingüístics del País Valencià

[Sentència del Tribunal Suprem de 22 de novembre de 2021. Sala Contenciosa Administrativa. Secció 4. Ponent: Antonio Jesús Fonseca-Herrero Raimundo. Ref. Cendoj: 28079130042021100367.](#)

En [la crònica anterior](#) vam donar compte de la interlocutòria d'admissió del recurs de cassació presentat per la Generalitat Valenciana contra la Sentència del TSJ de la Comunitat Valenciana que estimava parcialment la impugnació del Decret 187/2017, de 24 de novembre, del Consell, pel qual es regula el funcionament de l'Oficina de Drets Lingüístics.

Aquesta norma va instituir l'Oficina, tal com indica el preàmbul, amb l'objecte d'"atendre les reclamacions que es formulen en matèria de drets lingüístics" i de discriminació mitjançant un mecanisme de resolució del conflicte lingüístic més ràpid i àgil que la via administrativa o judicial. Es tracta, per tant, d'un instrument adscrit a l'Administració, però amb actuacions poc formalitzades i sense capacitat de sanció de les conductes infractores, cosa que el perfila sobretot com una figura de conciliació i de suport lingüístic. Vegeu una aproximació a aquest tipus d'instruments que l'Administració posa a disposició de la ciutadania per a la defensa dels drets lingüístics i de la no-discriminació a l'apunt d'Antoni Llabrés "[L'Oficina de Defensa dels Drets Lingüístics de les Illes Balears \(ODDL\) entra en escena](#)" (publicat al blog el 10 de desembre de 2020), on fa una especial referència a aquesta oficina valenciana. Per a la sentència objecte d'aquesta ressenya, ens remetem a l'interessantíssim apunt de Vicenta Tasa "[L'Oficina de Drets Lingüístics de la Generalitat valenciana després de la Sentència 1357/2021 del Tribunal Suprem](#)" (publicat al blog el 24 de febrer de 2022).

La Sentència del TSJCV 22/2020, de 22 de maig, va anul·lar una part considerable del Decret impugnat en estimar parcialment els recursos interposats per dos diputats autonòmics del Partit Popular i per l'Associació para la Defensa del Castellano en la Comunidad Valenciana. La part afectada del decret regulador és la referida essencialment a la recepció i a la gestió de queixes i suggeriments de persones privades o públiques (articles 4.1 i un incís del 2, 5, 6.1 i 2, 7, 8 i un incís del 9, 10 a 14 i un incís del 16). El tribunal valencià entén que les actuacions de l'Oficina constitueixen realment actes administratius, amb efectes en l'esfera dels drets de terceres persones i, en canvi, estan situats al marge del procediment administratiu. Aquesta circumstància les invalida perquè la regulació per via reglamentària viola el principi de reserva de llei. Una segona línia d'argumentació, poc esmentada després pel TS, és la falta de menció explícita de la salvaguarda dels drets dels menors, absència, d'altra banda, constatable en la gestió de suggeriments, queixes i reclamacions d'altres àmbits administratius, segurament perquè aquesta garantia dels drets dels menors ja es dona per sobreentesa.

El recurs de cassació de la Generalitat posa l'èmfasi en l'absència de naturalesa d'acte administratiu de les actuacions de l'Oficina. Es tracta, entén l'Administració autonòmica, de respostes informals en què no hi ha una voluntat decisora ni efectes vinculants i que es limiten a transmetre informació.

"[...] mantiene que la intervención de la ODL en materia de reclamaciones y sugerencias es una "actuación/función de mediación-asesoramiento" que no genera actos administrativos ni exige la existencia de un procedimiento administrativo." (FJ 4)

El Tribunal Suprem va admetre el recurs i va fixar l'interès cassacional en tres punts:

"(i) si las respuestas de la Oficina de Derechos Lingüísticos de Valencia a las reclamaciones y sugerencias que se le dirijan, constituyen actos administrativos; (ii) en caso afirmativo, si el proceso para obtener las respuestas, debe quedar sujeto a un procedimiento administrativo; (iii) en la medida en que puede producirse una afectación a derechos fundamentales sería necesaria la regulación por ley." (FJ 2)

Els articles que incideixen en la qüestió, adduïts en interpretacions contraposades pels demandants i per la Generalitat Valenciana, són el 3 i 9.1, 103.1 i 105.c de la Constitució i els articles 1 i 34 de la Llei de procediment administratiu.

La sentència del TS, seguint l'ordre dels punts d'interès cassacional, avala la resolució impugnada, ressegueix els punts d'actuació previstos pel Decret en matèria de queixes i comença establint que, efectivament, es tracta de fet d'actes administratius mancats de garanties:

“[...] que la actuación final de asesoramiento de la ODL conlleva previamente una clara decisión declarativa atribuible a una Administración Pública, que ha sido adoptada en ejercicio de una potestad administrativa tendente a un específico interés público, que produce un efecto sobre los destinatarios por así establecerlo el ordenamiento jurídico, llegando a incidir en la esfera de derechos de particulares, que no responde a situaciones de inmediatez que impidan o imposibiliten la tramitación de un procedimiento. Lo ha sido de tal manera que la decisión ha sido adoptada sin ningún tipo de garantía administrativa previa y sin que se contemple la posibilidad de impugnarla, es más, el artículo 7.2 dispone que no se podrán interponer recursos contra la respuesta de la ODL.” (FJ 5)

Igualment, el TS entén que les actuacions previstes tampoc no estan emparades per la Llei d'ús i ensenyament del valencià:

“A todo ello cabe añadir que difícilmente podría entenderse que tal forma de intervención administrativa pudiera entenderse como una actuación administrativa directa, ello en razón a que no existe una habilitación legal que la ampare. La Ley 4/1983, de 23 de noviembre, de uso y enseñanza del valenciano, en la previsión general que contiene su artículo 5 en orden a que ‘la administración adoptará cuantas medidas sean precisas para impedir la discriminación de ciudadanos o actividades por el hecho de emplear cualesquiera de las dos lenguas oficiales, así como para garantizar el uso normal, la promoción y el conocimiento del valenciano’, no puede servir de apoyo para esa actuación directa, llevada a cabo en la forma y con el alcance descritos.” (FJ 5)

I finalment considera que la possible afectació de drets fonamentals, com el dret a la intimitat, requereix reserva de llei:

“Esta fue la conclusión sentada por la sentencia de instancia en función de que la actuación de la ODL podía tener incidencia en derechos fundamentales porque la obtención de información necesaria por parte de la ODL sobre un determinado supuesto de hecho privado, en la medida en que puede afectar al derecho fundamental a la intimidad, vulnera igualmente el principio de reserva de ley.” (FJ 8)

El TS assumeix, doncs, plenament la decisió i la interpretació del Tribunal Superior de Justícia i considera defectes essencials la manca de consideració d'acte administratiu i la consegüent falta de procediment, així com la necessitat de regulació per llei per la incidència sobre drets fonamentals. Tal com indica Tasa en l'apunt abans esmentat, és destacable la falta de contrast amb altres activitats de l'Administració relatives a queixes i suggeriments que es duen a terme sense problemes i que són perfectament homologables a les impugnades. Igualment, dins d'aquesta omisió d'una visió del context, objecta l'absència de la més mínima distinció entre les reclamacions a administracions públiques i a particulars. I, al capdavall, la nul·la rellevància atorgada a l'objecte del Decret, que és la protecció dels drets lingüístics en un context de freqüents discriminacions per l'ús del valencià.

Tal com comentàvem en la crònica anterior, calia tenir en compte les experiències normatives i administratives en altres comunitats autònomes, com Catalunya, Euskadi i les Illes, que tenen institucions similars amb un funcionament que avala els assoliments dels objectius marcats i bon funcionament del mecanisme de garantia dels drets lingüístics. Tot això no s'ha tingut en compte.

Una darrera consideració. El TS hauria pogut fer una sentència més integradora, donant pautes interpretatives en la comprensió de la norma que hi donava la Generalitat Valenciana i avalant un mecanisme de garantia de drets que parteix de la conciliació i del suggeriment i assessorament. L'opció ha estat just la contrària: anul·lar directament o afectar la pràctica totalitat de l'articulat i posar en entredit una eina de garantia de drets amb experiència contrastada.

3 El desconeixement idiomàtic com a paràmetre en l'enjudiciament

[*Sentència del Tribunal Suprem de 16 de setembre de 2021. Sala Penal. Ponent: Andrés Palomo del Arco. Ref. Cendoj: 28079120012021201698.*](#)

[*Sentència del Tribunal Suprem de 19 d'octubre de 2021. Sala Civil. Ponent: María de los Ángeles Parra Lucán. Ref. Cendoj: 28079110012021100689.*](#)

Recollim aquests dos casos junts, amb poca rellevància pel que fa al règim lingüístic, però que evidencien l'al·legació del factor idiomàtic per part de les parts com a element en l'enjudiciament del Tribunal.

En la primera resolució l'encausat en un delicte contra la propietat industrial al·lega com a circumstància exculpatòria que no coneix la “llengua espanyola i la seva cultura”, raó que el Tribunal rebutja perquè el recurrent simplement va incomplir el que havia disposat explícitament una sentència d'un jutjat mercantil.

La segona sentència resol un recurs de cassació relatiu a un judici sobre guarda i custòdia de dos menors amb els pares divorciats. Més enllà dels criteris substantius tractats en la resolució, vinculats al concepte d'interès superior del menor en l'adopció d'aquesta mesura, crida l'atenció que en les al·legacions respectives de les parts, mentre que el pare, a qui el jutjat d'instància havia atribuït la guarda i custòdia, adueix que la seva residència a Itàlia facilita als fills “una superior formació i educació en tots els nivells (especialment en idiomes)”, la mare oposa “les dificultats d'adaptació a un país estranger, nou idioma i canvi de sistema educatiu”. Encara que el Tribunal no entra en aquestes consideracions, observem, com havíem apuntat en cròniques anteriors, que l'idioma pot constituir un paràmetre més de decisió en aquestes situacions de conflicte per raó de la custòdia dels fills. També indicàvem que és, per ell mateix considerat, un mal paràmetre perquè es pot fer servir en dos sentits i perquè en un món amb moviments migratoris enormes la llengua és un factor important, però segurament poc diriment.

4 Nacionalitat

[*Sentència del Tribunal Suprem de 17 de desembre de 2021. Sala Contenciosa Administrativa, Secció 5. Ponent: Wenceslao Francisco Olea Godoy. Ref. Cendoj: 28079130052021100288.*](#)

La jurisprudència del TS sobre el requeriment de coneixement de l'idioma vinculat a l'adquisició de nacionalitat per residència està molt consolidada. Com hem apuntat en cròniques anteriors (vegeu-ne un recull a la [Revista, núm. 72](#), p. 311-312), tot i que la llei espanyola no contenia cap menció específica sobre que els sol·licitants de nacionalitat haguessin d'acreditar el coneixement del castellà o de les altres llengües oficials, l'article 22.4 del Codi civil estableix, per als residents estrangers que vulguin adquirir la nacionalitat espanyola, al costat d'altres requisits, la necessitat de justificar “un grau suficient d'integració a la societat espanyola”.

Al seu torn, també en una menció ben escassa, l'article 220 del Reglament del Registre Civil estableix que en la sol·licitud en què s'insta la concessió o recuperació de la nacionalitat “s'ha d'indicar especialment: [...] 5è [...] si parla castellà o una altra llengua espanyola”.

Actualment, la Llei 19/2015, de 13 de juliol, estableix una prova obligatòria per acreditar un nivell equivalent o superior al nivell A2 d'espanyol per als sol·licitants que no siguin de països on l'espanyol sigui idioma oficial. Tanmateix, la sol·licitud de nacionalitat que és a l'origen del recurs de cassació que resol el Tribunal Suprem és anterior a la llei esmentada.

La recurrent és una dona marroquina a qui tant la Direcció General dels Registres i del Notariat com després l'Audiència Nacional deneguen la sol·licitud de nacionalitat per manca d'integració a la societat espanyola. En la resolució de l'Audiència, tot i que reconeix que la integració no deriva només del coneixement de l'idioma, emfatitza la importància de “la armonización del régimen de vida del solicitante con los principios y valores sociales, que en gran parte tienen su reflejo constitucional, el grado de implicación en las relaciones económicas, sociales y culturales, así como con las leyes, las instituciones, costumbres y forma de vida de nuestra sociedad”.

El recurs de cassació addueix les circumstàncies de vulnerabilitat que pateixen el col·lectiu de dones migrants que tenen un situació de desigualtat de fet davant dels homes:

Se alega que, *ex artículo* 14.6 de la Ley Orgánica 3/2007, las mujeres migrantes constituyen un colectivo de especial vulnerabilidad y que la sentencia recurrida desconoce una situación patente de desigualdad de hecho frente a los hombres, alegando que la Administración concedió la nacionalidad española, tanto a su cónyuge, como a sus dos hijos.

El TS fixa l'objecte de cassació en els termes següents:

[...] si cabe atemperar el requisito de “suficiente grado de integración”, requerido por el art. 22.4 CC, en el caso de la mujer migrante –en un concreto y determinado contextosociocultural, como aquí acaece– en aplicación del art. 14.6 de la LO 3/2007, de 22 de marzo, para la Igualdad efectiva de mujeres y hombres, que considera a las mujeres migrantes como colectivo de especial vulnerabilidad.

En un llarg raonament sobre l'harmonització entre la necessitat d'integració i l'atenció a les circumstàncies singulars de vulnerabilitat, indica específicament:

[...] ha de estarse a las circunstancias personales del solicitante sin que puedan establecerse criterios objetivos sobre dicha integración. En ese sentido, resulta lógico que cuando se trate de valorar dicho presupuesto de la nacionalidad, cuando la solicitante sea una mujer migrante, en especial, de determinadas procedencia [*sic*] de países en que la educación de las mujeres está condicionada a un aislacionismo social, podría suponer la aplicación de los criterios generales de actuación que se imponen en el artículo 14 de la Ley Orgánica, en especial, cuando en su párrafo sexto exige tomar en consideración las singulares dificultades en que se encuentran mujeres del colectivo de especial vulnerabilidad, como sería ese supuesto. (FJ 2)

Dins d'aquesta línia argumental, precisa també que el nivell de llengua s'ha d'acomodar a la valoració d'aquestes circumstàncies per concloure, finalment, que tot això no ha estat valorat per l'Administració i que, per tant, cassa la sentència objecte de recurs.

Com indicàvem de manera crítica a la [crònica anterior](#) en un cas semblant al plantejat en aquesta sentència, en els elements d'integració, i entre aquests el coneixement de la llengua, cal valorar especialment la vulnerabilitat del sol·licitant i les circumstàncies de què parteix. El coneixement lingüístic té molt a veure amb el nivell d'educació rebuda, amb la manera de viure i d'entendre les relacions socials i familiars, etc. Considerar aïlladament aquest coneixement porta a ignorar totalment les circumstàncies individuals, però també la diversitat d'hàbits que actualment viu la societat.

5 L'idioma de la documentació en conflictes laborals

[Sentència del Tribunal Suprem de 28 d'octubre de 2021. Sala Social. Ponent: Ignacio García-Perrote Escartín. Ref. Cendoj: 28079149912021100086.](#)

[Sentència del Tribunal Suprem de 2 de novembre de 2021. Sala Social. Ponent: Rosa Maria Virolés Piñol. Ref. Cendoj: 28079149912021100088.](#)

Ambdues resolucions de l'àmbit jurisdiccional social, relatives a un acomiadament col·lectiu i a un conflicte col·lectiu, recullen incidències lingüístiques que fan referència a la documentació aportada, tant en seu judicial com en les fases de negociació sindicats-empreses. De fet, tenen poca rellevància en els contenciosos, però posen en relleu, com hem indicat en altres ocasions, la importància del fet lingüístic quan hi ha implicades empreses i organitzacions transnacionals. En concret, en tots dos casos, un localitzat a Galícia i l'altre a Euskadi, les empreses faciliten informació en idioma no oficial (s'esmenta l'anglès) i les representacions sindicals demanen que la documentació que s'aporti sigui en la llengua oficial. En la resolució de 2 de novembre, el Tribunal assumeix l'informe pericial del sindicat ELA, que indica:

Las cuentas anuales del ejercicio en curso, el año 2020 hasta la fecha de planteamiento de la medida, tienen especial relevancia en cuanto a su forma: las cuentas de las 17 sociedades se encuentran

redactadas en un idioma no oficial en el estado español, por lo que deberían estar acompañadas de su correspondiente traducción jurada. No solo eso, si no [*sic*] que han sido aportadas sin indicar en la misma a qué empresa hacer referencia, qué periodos exactos representan, la moneda funcional en la que se indican, o la firma del órgano de administración. (FJ 12)

Tot i que d'aquests fets no se n'extreuen més conseqüències per a l'enjudiciament que les derivades del conjunt de fets concurrents en el mateix cas, deixem constància de la importància del fet lingüístic en aquest tipus de relacions, tal com indicàvem, per exemple, en el [balanç de jurisprudència del núm. 72 de la Revista](#) pel que fa a la contractació de l'àmbit privat.

6 Modificació del cognom inscrit al registre civil

[Sentència del Tribunal Suprem de 27 de setembre de 2021. Sala Civil. Ponent: José Luis Seoane Spiegelberg. Ref. Cendoj: 28079149912021100086.](#)

Aquesta resolució acull un recurs de cassació que té l'origen en el rebuig de la petició d'uns promotors de canvi de cognom de la filla, a qui volien afegir al primer cognom del pare, i mitjançant guionet, el segon del mateix progenitor, per tal com es tractava d'un cognom en perill de desaparèixer. Sense entrar en les consideracions de fons, que depassen l'aspecte lingüístic, ressaltem que el Tribunal acull la pretensió sobre la base de la legitimitat de l'objectiu i que la pretensió no està prohibida, fet que permet una interpretació conforme de la legislació vigent.

En efecto, en este caso, el cambio del orden de apellidos con carácter general se contempla en el art. 198 RRC, y el cambio de apellidos, de forma específica, por riesgo de desaparición en los arts. 57 y 58 de la LRC. Son preceptos complementarios con un campo propio de actuación, y si bien cabe conservar un apellido mediante la voluntaria inversión del orden de los mismos por la vía del art. 198 y su ulterior transmisión a los descendientes (art. 217 RRC), no está prohibido por el ordenamiento jurídico, sino expresamente contemplado, ni es contrario a derecho, la opción normativa de llevar a efecto tal cambio mediante la agregación de apellidos de la forma interesada por los actores, al amparo de los precitados preceptos de la LRC, lo que no implica abuso de derecho, ni obtención de un resultado ilegítimo vedado por nuestro ordenamiento jurídico. (FJ 3)

Destaquem aquest fet com a positiu, atès que moltes vegades s'han produït interpretacions literalistes que barraven el pas a opcions emmarcades en l'esfera de la llibertat individual i també a llibertats de caràcter lingüístic, com ara les relatives a les grafies en els cognoms personals o l'adaptació a la llengües pròpies de cognoms castellanitzats en el registre civil (vegeu-ne un resum a [Balanç de jurisprudència del Tribunal Suprem 1979-2019](#). *Revista de Llengua i Dret*, 72, p. 316).